

Lietuvoje išjuokiami ir persekiojami „naciai“, primenantys apie lietuviškas šaknis ir etnines žemes toli už Stalino apibrėžtų LTSR sienų. Bendradarbiaujantys su užsienio kraštotyrininkais apšaukiami Kremliaus agentais. Politikai ir žurnalistai kursto tautinę neapykantą, Lietuvos gudus vadindami rusais, pasienio kaziokus – tiurkais, o maskolius – mongoloidų išperomis.

Tokiomis sąlygomis slavai, germanai, romanai, tiurkai nusavina likusį niekieno „indoeuropiečių“ kultūros paveldą, kurdami pseudoteorijas apie germanus prieš mūsų erą, apie lietuvių kilmę iš lenkų, apie rusiškas sanskrito vedas, nesimoko ir nevertina tobulos savo protėvių kalbos, nesidomi gilios istorinės atminties tautosaka, nėra girdėję švento taurumo jos giesmių.

Tokioje aršioje aplinkoje džiugu išgirsti ir blaivių, akademikų Janino, Kazanskio, Trūbačiovo, Toporovo išugdytų tyrinėtojų pasisakymų, paremtų moksliniais archeologų, etnologų, lingvistų duomenimis, kritiškai vertinančių propagandinius okupantų metraščius ir politinių istorikų interpretacijas. Čia lietuviškai išverčiau keletą ištraukų iš Iljos Tarasovo apybraižos „Baltai Didžiojo tautų kraustymosi žygiuose“ (Илья Михайлович Тарасов: «[Балты в миграциях](#) Великого переселения народов»), paskelbtos 2017 m. žurnale «Исторический формат» 3-4 nr. 95-124 psl.

Didysis tautų kraustymais — ilgas ir itin svarbus Europos civilizacijos susidarymo laikotarpis. Deja, priskirtas germanams, nežymų vaidmenį paliekant iranėnų ir tiurkų tautoms. Retkarčiais tik paminimos kažkokių bevardžių „praslavų grupės“ (paprastai germanų genčių arba „klajoklių hunų imperijos“ sudėtyje). O štai baltų gentys ignoruojamos visiškai. Kurių indėlis buvo esminis ne tik Didžiojo tautų kraustymosi kovose, bet ir ankstesniajame karų su Romos imperija laikotarpyje.

Gotų kraustymosi tautos sukūrė stiprią griautungų karalystę Juodosios jūros šiaurinėje pakrantėje, kuri siejama su archeologine Černiachovo kultūra. Ši valstybė laikoma galingiausia tų laikų Europos Barbarikume.

Pažymėtina, kad archeologų duomenimis Pamaskvėje galiai laikėsi labai ilgai, neišleisdami viatičių ir kitų slavų kolonistų į savo žemes net iki XV amžiaus. Paskirose vietovėse atmintis apie galius buvo išlikusi dar ir XIX amžiuje.

V. Sidorovas, dalyvavęs Kalūgos apskrities archeologų iškyloje, pasakojo apie tankų to krašto apgyvendinimą senovėje, kurio gyventojai, sprendžiant iš radinių, išsiskyrė aukšta kultūra ir gerove. Pavyzdžiu paminėjo Auguviškių (Орѹбск) valsčių plačiame Praudvos (Протва) paupio slėnyje. Archeologų radiniai buvo tokie turtingi, kad iš pradžių laikytasi prielaidos, jog tai kunigaikščio rezidencija, kur jis gyveno su savo karių draugove. Tačiau neradus aplink žymesnių statinių, bent sienojų, apsauginių pylimų, teko tokią versiją atmesti. Sodžiuje buvo aptikta II-VI amžiaus metalurgijos medžiagos.

Taip į mūsų praeitį žvelgia šiuolaikiniai tarnų gyvensenos inteligentai — įsivaizduoja retai apgyvendintas pelkes ir miškus, juose tarp finougrų ir tiurkų klajojančias laukines gaujas, kur daugumą vargšų darbininkų engia turtingų karių plėšikų elitas. Maloni išimtis yra [Jūratės de Rosales](#) išvalgos apie visai kitą lietuvišką santvarką, atitinkančios ir [Antano Baranausko](#) apdainuotą „Senovės Lietuvos paminėjimą“ ne pagal okupantų etnografijas ir propagandinius metraščius, o „kaip sako mūsų senoliai“: „Žmonės laisvingi buvo turtingi, niekur nebuvo vergijos“. Išaugęs nenutautusioje saloje, pats žinau tvirtai, kad visi lietuviai iki krikščionybės buvę lygiateisiai valsčiaus valstiečiai, savo pilies piliečiai, gyvenę stambiais šeimomis ūkiais — kiekvienas buvo dvarininkas (vytingas, bajoras, būras). Jokių mokesčių, jokių tarnų nei ponų, griežtai. Jei kam nelaimė, tai ne priimdavo tarnauti, samdyti ar globoti, o visi sušokdavo talkon atstatyti jo ant kojų, kad vėl gyventų savarankiškai.

Rusijos mokslų akademijos Archeologijos instituto Maskvos archeologinės ekspedicijos vadovas N. Krenkė, dirbęs Maskvos ir Kalūgos apskrityse, tvirtino, kad jose ilgus amžius gyveno ta pati viena tauta (kurią archeologas tapatino su goliadiais), išlaikiusi savo paprotinę kultūrą. Veržiantis čia slavų gentims, galiai išlaikė savo tėvynę ir neužleido savo žemės atėjūnams. Iš to seka, kad galiai buvo stipri ir gana stambi tauta.

V. Kukovenkos nuomone, miesto įsteigimo dvigubų datų pavyzdžiai (Ржев 1019 ir 1150, Торжок 1139 ir 1216) rodo, kad Rytų slavai miestus čia steigę, bet galiai (голядь) kaskart juos išvarydavę.

Kita būdinga šiuolaikinio miesčioniško požiūrio yda: civilizuota kultūrine gyvensena laikomas miestas, jie archeologų labiausiai tyrinėjami, pagal juos sprendžiama apie buvusią kultūrą, papročius, tautiškumą. Kai tikrovė visai atvirkščia — visavertis žmogus turi gyventi

ir vaikus ugdyti nuosavame sodžiuje, nes tik asmeninės atsakomybės sąlygomis ir darnoje su gamta įsijungia smegenys visu pajėgumu. Lietuviai miestus laikė žemesnio lygio pusiau klajokline gyvensena, ten apsisistodavo tik vykingai ir kitokie daugiai, o po krikšto ir visokie svetimtaučiai, valkatos, elgetos, sukčiai. Krikščionybė įsitvirtino per nutautusius miestus, o juos tyrinėjantys istorikai nepastebi, kaip ilgai išsilaikė dori lietuvių papročiai ir aukšta kultūra sodžiuose.

Tai, ką istorikai anksčiau laikė lietuvių iš Pabaltijo ir dabartinės Baltarusijos karinių žygių liudijimais, galima priskirti ir vietinei Maskvos Litvai, išsilaikiusiai dar ir XIII–XIV amžiuose.

1248 m. mūšis su Lietuva Protvos paupyje, kur žuvo Vladimiro kunigaikštis, greičiau buvo ne lietuvių antpuolis nuo tolimo Pabaltijo, kaip dabar įprastai mano istorikai, o priešingai — paties Michailo antpuolis į Pamaskvės lietuvių žemes. Ir daugybė kitų (nors gal ne visų) metraščiuose aprašytų XIII amžiaus Litvos antpuolių Volgos aukštupio ir Okos vandentakos srityse tikriausiai buvo vietinių lietuvių nepriklausomybės kovos.

Litvinas Austėjus (Остеѣ) vadovavo Maskvos gynybai nuo Aukso ordos chano Tochtamyšo 1382 metais. Tikėtina, kad jį išsirinko vietiniai Maskvos gyventojai, kurių dauguma dar buvo lietuviai.

Visai gali būti, kad iš Maskvos galių šaknų yra kilęs ir garsios didikų Romanovų giminės Andrius Kaubulys (Андрей Кобыла) XIV a. viduryje. Tai paaiškintų „prūsišką“ Romanovų kilmę ir net giminystę su legendiniu gemalių (kimbrų) karaliumi VI a. pr. — Jordanio vidivarių (Vydijos karių liaudų) valdovu, kurį iš savo valdų neva išvarę gotai.

Istorikai ir kalbininkai įpratę kiekvieną savaip užrašytą antroponimą nė netyrinėję laikyti tautovardžiu. Tik jei lietuvių atžvilgiu, tai ne tauta, o baltų, prabaltų, protobaltoslavų arba multikultūrine gentimi. O kiekvieną jų istorinį žygį — kraustymusi, plėšikavimu arba pasitraukimu, nustūmus aršesniau užkariautojui. Tokia vaikiška vaizduotė, prisižiūrėjus

Holivudo filmų.

[Илья Тарасов: «Балты в миграциях Великого переселения народов»](#) (rusų kalba).

[Vladas Palubinskas](#)

Audronės Mickutės paveikslas

